

Оригинални научни чланак

РЕТОРИЧКА РАЗМАТРАЊА ФИЛОСОФА О ФИЗИЧКОЈ КУЛТУРИ: ЗНАЧАЈ ФИЗИЧКОГ ВЕЖБАЊА ОД АНТИЧКЕ ГРЧКЕ ДО САВРЕМЕНОГ ДОБА

Дејан Миленковић¹, Весна Миленковић¹ и Славица Цветковић²

¹Факултет за спорт, Универзитет „Унион-Никола Тесла“, Београд, Србија

²Гимназија Пирот, Србија

УДК 140.8.796

САЖЕТАК

Философи су о спорту почели да говоре у време владавине реторике, у време беседништва које подразумева способност елоквентног говора, вештину убеђивања и придобијања слушалаца. Док је грчка култура промовисала однос према властитом телу, дотле се спорт у модерно доба претворио у уносан посао подређен жељама гледалаца, јер је, развојем масовних медија уз визуелну и комуникативну функцију спорта, највише изражена забавна функција. Рад се бави сагледавањем значаја спорта кроз анализу реторичких разматрања физичке културе од античке Грчке до данашњих дана. Уз коришћење дескриптивне, историјске, компаративне, аналитичко-интерпретативне и методе теоријске анализе, у раду су, као илустрација употребљени изводи из говора највећих философа мислилаца. Резултати показују да су значаја физичког вежбања били свесни и највећи философи који су о њему писали. Ако се философија спорта посматра са философијом права, естетиком, етиком, социјалном философијом, онда се може рећи да свака од ових дисциплина спорт сагледава кроз разноврсне философске позиције, јер се у њему одражавају историјске, културолошке, идеолошке, политичке карактеристике.

Аутор за кореспонденцију
Дејан Миленковић
dejan_milenkovic79@yahoo.com

Може се закључити да различити приступи, настали у зависности од философских школа, представљају значајан део одређивања дискурса о спорту као што су: промишљање о победи, успеху, одлучности, ризику, телесним предиспозицијама, тренингу, идеји олимпизма, питање масовне културе и медија, економских и политичких аспеката.

Кључне речи: философска промишљања, философија спорта, медији, значај вежбања.

1. УВОД

Кроз историју цивилизације, човек је тежио савршенству тела и лепоти покрета. Античка уметност обилује примерима који то потврђују. Упоредо са развојем човечанства на културном нивоу, уметност је све снажније утицала на развитак физичке културе која је стално тежила одолевању утицаја владајућих политичких концепција и то не само видљивих, већ и оних посредних које су се одражавале на идејне и делатне концепције физичке културе. У новијој историји, у време 'хладног рата' и блоковске подељености света, физичка култура и спорт отворено су коришћени као инструменти политике, па су тако поједине земље у развој врхунског спорта улагале огромна новчана средства настојећи да путем спортских остварења афирмишу своје политичке системе. „Збир освојених медаља које новинари педантно објављују у медијима, најбољи је, по њима, 'доказ' колико једна нација вреди, односно колико је супериорнија у односу на другу“¹. Међународна такмичења често су у служби показивања и доказивања супериорности једне нације у односу на другу, једног идеолошког система у односу на други што потпомаже изградњу политичког имиџа једне државе. Опште познати мото “победи или умри“, осмислили су политичари и бизнисмени у намери да искористе туђи успех за властите политичке поене односно материјалну добит². С обзиром на то да слика успешног аматерског, професионалног и врхунског спорта у многоме побољшава положај земље у свету и доприноси успеху и на другим пољима, физичка култура увек је имала значајно место у друштву уско повезано са свим облицима спорта као агенса социјализације.

О физичкој култури као саставном делу живота сваког човека у зависности од културног контекста, од античке Грчке до данашњих дана,

¹ Ненад Живановић, *Прилог епистемологији физичке културе* (Ниш: Паноптикум, 2000), 319.

² Више о овоме у: Ненад Живановић, *Апологија физичког вежбања* (Ниш: Паноптикум, 2010), 20-21.

успостављали су се различити критеријуми вредности што је резултирало формирањем односа према сопственом телу и спољашњем изгледу. Као што је грчка култура промовисала однос према властитом телу, а запостављала размишљање о спољашњости што је подразумевало успостављање склада духа и тела и фаворизовање доколице без потребе за неговањем тела у производне сврхе, тако је нови век са својим новоформираним друштвеним односима и поделом рада, донео евидентну разлику између духовног и физичког под утицајем идеологије и религије. Због новог сагледавања физичког рада као основе за одржавање егзистенције, појам физичке културе губи значење које је имао у доба старе Грчке, па сагледане као задовољење одређених културних потреба, спортске активности постају нужне за идеал успешног живота. „Жеља за разонодом учинила је да се спорт са маргине пресели у средиште 'новог живота' људи, па је тако нарасло занимање за упражњавање и праћење спорта... Бављење спортом које је до тада било привилегија представника богатих, 'високих' кругова, постало је свакодневица средње и радничке класе“³. После ове, настала је етапа развоја физичке културе везана за настанак масовног спорта као такмичења врхунских спортиста у којима уживају људи широм света. У данашње време спортске игре постале су уносан посао подређен жељама гледалаца, па је тако крајем XIX века спорт почео да привлачи пажњу због својих многобројних функција. Развојем масовних медија уз визуелну и комуникативну функцију спорта, највише је дошла до изражаја забавна функција у којој су и гледаоци на трибинама актери спортског догађаја⁴. Феномен спектакла као критика „модерног, потрошачког друштва“ у коме је све постало роба, према мишљењу Ги Дебора (Guy Debord) јавља се у друштвима „у којима преовладавају модерни услови производње, а живот представљен као огромна акумулација призора. Све што је некада било непосредно доживљавано, удаљено је у представу“⁵. Специфична естетика реализује се у различитим испољавањима спортских представа, почев од древних форми спектакла као што су карневали, игре гладијатора, акробације путујућих трубадура, па све до оних у свременој медијској култури и друштву (модерне Олимпијске игре, светски и европски шампионати) у којима се репрезентује друштвена моћ. Моћ слике у медијском глобалном друштву које се огледа у спектаклу, умногме

³ Весна Миленковић и Дејан Миленковић. „Медији и развој комуникације у спорту“ (рад представљен на Спорт, здравље и животна средина. Београд, Србија, 30-31. октобар, 2014).

⁴ Више о овоме у: Весна Миленковић и Дејан Миленковић. „Насиље на спортским теренима и одговорност медија“ (рад представљен на Менаџмент безбедности спортских такмичења, Београд, Србија, 23. април, 2014).

⁵ Ги Деборд, *Друштво спектакла*. (Београд: Породична библиотека, 2003), http://www.crsn.com/debord///Drustvo_spektakla_Gi_Debor.pdf. (преузето 12.5.2009).

доприноси стварању естетике 'хлеба и игара' познате још у доба старог Рима⁶. Уз *reality show* програме, естрадне догађаје и вести са сликама насиља, катастрофа, спортски спектакли, у данашње време, очигледно су изгубили своју првобитну функцију, а постали, у оквиру индустрије забаве, узбудљиве емоционалне представе са визуелном, медијском и естетском функцијом, јер спорт људе може уздићи до невероватних победа као и до несхватљивих падова (спортских и моралних). Пошто је спорт веома комуникативна активност, често се његова функција моторног оспособљавања људи који се њиме баве ставља у други план, па се спорт као снажан фактор интеграције злоупотребљава и користи за стварање разних облика друштвене дезинтеграције. Такође, уместо спортских достигнућа, резултати су у директној вези са остварењем високог профита. Спортска боришта служе за пласирање производа, па спортисти постају роба која се уносно продаје на тржишту⁷.

Посматрајући промене у спорту и проблеме са којима се суочава у контексту развоја друштва, рад се бави сагледавањем значаја физичког вежбања кроз анализу реторичких разматрања најистакнутијих философа од античке Грчке и Рима, преко средњевековних и нововековних промишљања до разматрања философа савременог друштва.

2. ТЕОРИЈСКА БАЗА

Приликом израде овог рада коришћена је комбинација различитих научних метода и истраживачких техника. Њихов избор је условљен одабраном тематиком рада, као и одговарајућим циљевима истраживања. Циљ научног истраживања у овој студији јесте обезбеђивање објективне и непристрасне евалуације резултата и података истраживања. Прикупљање података који су релевантни за рад, обављено је коришћењем следећих истраживачких метода:

- Дескриптивно-експликативна метода, прва и основна научна метода која се састоји од прикупљања, анализе, интерпретације података и генерализације резултата до којих се дошло применом различитих поступака и инструмената, одговара на сва питања о садашњем статусу и структури сагледаваног феномена.

⁶ Више о овоме у: Весна Миленковић и Дејан Миленковић. „Насиље на спортским теренима и одговорност медија“ (рад представљен на Менаџмент безбедности спортских такмичења, Београд, Србија, 23. април, 2014).

⁷ Ненад Живановић, *Апологија физичког вежбања* (Ниш: Паноптикум, 2010), 21.

- Историјски метод – истраживањем расположиве литературе, а употребом овог метода, утврђују се почеци развоја физичког вежбања и његовог значења у контексту различитих култура. Кроз три фазе: фазу прикупљања историјских чињеница, фазу анализе или критике извора и фазу експозиције долази се до жељених резултата.
- Метод теоријске анализе сагледава различите изворе информација као што су: стручна литература, научни, стручни радови, материјали доступни путем Интернета.
- Општенаучни метод компарације системом упоређивања утврђује битне разлике између култура и њиховог поимања физичке културе.
- Аналитичко-интерпретативна метода бави се свођењем и тумачењем резултата истраживања у циљу формулисања закључака.

3. РЕЗУЛТАТИ

3.1. Разматрања физичке активности у доба античке Грчке и Рима

Период античке философије везује се за античку историју која је по општем мишљењу трајала последњих пет векова старе и првих пет векова нове ере. За хеленску цивилизацију каже се да је „епоха мере, епоха средине у људском историјском кретању“⁸ у којој је извршено постепено развијање човечанства од варварског до човечног и цивилизацијског начина размишљања и делања. Хеленска култура, продуктивнија од култура које су раније постојале и дуже трајале, може се сагледати кроз пример Египта и Месопотамије. Док се размишљање у источњачкој цивилизацији развија у правцу супстанцијалног када је човек у вези са природом и са самим собом, модерни западни дух ослања се на појединца у средишту збивања који се окреће властитој егзистенцији. Између ова два правца налазила се хеленска философија, настала на основама природног и духовног елемента. Како су Грци били први народ који се у Старом веку осећао слободним, била је то добра подлога за развој људске свести и појаву философије као средства духовног развоја. У тренутку кад је човек успео да се издигне изнад обичних животних, егзистенцијалних питања, добио је могућност да се бави

⁸ Миленко А. Перовић, *Историја философије - треће, измењено и допуњено издање* (Нови Сад: Одсек за филозофију Филозофског факултета, 2003/04), 47.

проналажењем сврхе свега постојећег и тражењем општости саме стварности⁹.

Како је антички период у свим областима друштва донео просперитет у односу на пређашња времена Старог века и праисторијског доба, тако је и физичка култура доживела један од својих првих организованих периода постојања. Од почетка човечанства постојали су одређени облици физичког вежбања, али су први пут на просторима античке Грчке ти облици ушли у обавезно васпитање сваког слободног човека, а, такође, и прерасли у масовна, организована такмичења у виду Панхеленских игара. Физичко васпитање имало је значајну улогу у развоју личности сваког појединца у Грчкој. "Грчке палестре и гимназиони грађени су са циљем да омладина свакодневно може да учи и да вежба. Прва вежбалишта и простор за такмичење настала су у природној средини, ван града, поред извора, река или мора у близини шумарака"¹⁰. Систем телесног вежбања или гимнастика био је подељен на дијететику (усавршавање личности) и агонистику (постизање што бољих резултата и атрактивности) која се даље састојала од палестрике (вежбе за општи развој организма) и оркестрике (плесови, музика, игре уз музику).

Након Грчке, и Рим је наставио традицију обавезног физичког васпитања за сваког појединца. Физичко вежбање организовало се у оквиру предвојничких организација, а и касније су одрасли мушкарци одржавали своје физичке способности због све бројнијих војних освајања. Римљани нису били заинтересовани за непосредно учешће у спортским надметањима као Грци. Циркуске и гладијаторске игре углавном су биле резервисане за робове¹¹.

Сви најистакнутији философи тог доба размишљали су и писали о физичкој култури желећи да укажу на то шта представља и колико је значајно физичко вежбање.

⁹ Више о овоме у: Исто.

¹⁰ Виолета Шилјак, *Историја спорта* (Београд: Факултет за менаџмент у спорту Универзитета "Браћа Карић", 2007), 44.

¹¹ Више о овоме у: Ненад Живановић, *Прилог епистемологији физичке културе* (Ниш: Паноптикум, 2000).

ТАЛЕС:

„Талес је био заљубљеник спортских приредби и на питање: Ко је срећан? Одговорио је: Ко је телом здрав, духом окретан и добро одгојене нарави“¹².

ПИТАГОРА:

Описујући учешће у рату Милона, познатог грчког атлете Питагора каже:

„... а први је он, због своје изванредне тјелесне снаге, натјерао у бијег оне који су њему насупрот били поређани у бојном реду. Приповједају, наиме, да је тај човјек – шестоструки олимпијски побједник и по тјелесној нарави обдарен колико снагом толико и храброшћу – ушао у битку овјенчан олимпијским вијенцима, а попут Херкула наоружан лављом кожом и кијачом; а будући да је донио побједу, стекао је дивљење код грађанства“¹³.

ДЕМОКРИТ:

„105. Тјелесна је љепота нешто животињско ако нема разума.

179. Ако се дјечи не допушта да раде, неће научити ни читати ни писати, ни глазбу, ни тјеловјежбу...

187. Људима приличи више пазити на душу него на тијело, јер савршеност душе исправља неваљалост тијела, док јакост тијела, ако је без разума, не чини душу нимало бољом.“¹⁴.

СОКРАТ:

О телесном вежбању.

„Зар не знаш да они који од природе имају слабо тело, ако се извежбају, постају јачи у оном зашта се извежбају, и то лакше подносе него најјачи када се занемаре. За мене који се вежбам да ми тело поднесе што год ми се догоди, зар ти онда мислиш да не бих све лакше подносио него ти који се не вежбаш?“¹⁵.

¹² Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 5.

¹³ Исто, 20.

¹⁴ Исто, 30,31.

¹⁵ Исто, 40.

„Сократ:

- На твом телу ни трага од телесне извезбаности, Епигене! -

Епиген:

- Нисам ја, Сократе, за вежбање! -

Сократ:

- Јеси баш као они који намеравају да се у Олимпији надмећу. Или ти се чини да је лака борба са непријатељима... па опет, нема ли их мало који због телесне заосталости гину у ратним опасностима и срамотно се спасавају; а многи баш због тога живи се одводе у ропство... а многи излазе на срамотан глас због телесне слабости јер се чини да су кукавице!“¹⁶.

ПЛАТОН:

О непрекидној нези и кретању.

„Узмимо, дакле, као основу за једно или друго, то јест и за телесни и за душевни развој сасвим мале деце да је потребна непрекидна нега и кретање у што већој мери и ноћу и дању и да је то корисно свима а поготову најмлађима...“¹⁷.

„Атињанин:

Игре су деци у овим годинама некако прирођене, и она их, када се нађу на окупу, и сама проналазе. После завршене шесте године, мушку и женску децу треба одвојити према полу, тако да од тада даље дечаци буду с дечацима, а девојчице с девојчицама. И једни и други треба да се посвете учењу: дечаци нека се вежбају у јахању, гађању стрелама, бацању копља, гађању праћком; девојке, опет, ако се у томе слажу, бар онолико колико да науче нешто у вези с употребом оружја.“¹⁸.

„Сократ:

- После музичког, младићи треба да добију и гимнастичко васпитање. -
¹⁹.

¹⁶ Исто, 43,44.

¹⁷ Исто, 70.

¹⁸ Исто, 72.

¹⁹ Исто, 50.

АРИСТОТЕЛ:

„Живо биће се састоји пре свега од душе и тела; душа по природи влада а тело се покорава. Зато треба испитивати човека чији су тело и душа најбоље усклађени и код кога је очигледно да душа управља телом. Јер код људи рђавих и склоних злу често изгледа да тело влада душом зато што су у рђавом противприродном стању.“²⁰.

„За добре телесне особине, какве грађани треба да имају, као и за здравље и рађање деце није корисна атлетска конструкција као ни она која захтева одвећ велику бригу или која је одвећ слаба, већ нека на средини измађу оних двеју. Тело треба да буде прекаљено, али не претераним напорима и на само у једном правцу као тело атлета, већ за све послове који спадају у делокруг слободних људи. Ово треба да важи подједнако и за мушкарце и за жене.“²¹.

МАРКО ТУЛИЈЕ ЦИЦЕРОН:

О лепоти тела и покрета.

„Јер не само да покрети тела који су у складу са природом изазивају допадање и одобравање, него још у већој мери и душевна кретања која су такође природи сагласна. Постоје, дакле, две силе у души и природи људској, прва се испољава у прохтеву... који човека вуче тамо и овамо, а друга је у разуму који поучава и објашњава шта треба радити, а шта избегавати. Отуда и настаје да разум управља, а прохтев се покорава...“²².

ЛУЦИЈЕ АНЕЈ СЕНЕКА:

„Деца не треба да се оптерећују храном, јер то надувава тела, а са телом се надувава и дух. Нека се вежбају у раду, али без премарања да би се топлота умањила, а не да се истроши...Игре ће свакако користити, умерено задовољство ублажује и одмара духове...“²³.

3.2. Физичка култура у средњовековном 'мраку'

Стваралаштво овог периода које је трајало више од хиљаду година, нимало се не може назвати благодетним, за разлику од античке философије

²⁰ Исто, 93.

²¹ Исто, 96.

²² Исто, 114.

²³ Исто, 126.

када је људска мисао доживела свој процват. Штавише, ово је непродуктиван период у скоро свим областима људског стваралаштва²⁴. Средњи век одликује се једнообразношћу и бледим одсјајем изворности која је красила античко време. Свет доживљава стагнацију и назадовање у свим сферама живота што доводи до једног од мрачнијих периода људске историје²⁵. То је било време када је философија себе ставила у службу религије и теологије. Крај средњовековне философије поклапа се са распадом савеза између философије и богооткривене теологије, па се у средишту средњовековне философске мисли налази црква која је младим европским, још нецивильзованим народима, преносила верска, етичка, правна и друштвена схватања²⁶.

Настала из првих хришћанских општина у једном дугом временском периоду, црква, са слојем свештеника образованих верника и социјалним слојем монаштва, постала је веома утицајна у верском као и у политичком животу. Док би се богати сталез замонашио из помодарства, из потребе да се окају греси или учини животни подвиг, масовни одлазак сиромаша у монахе, иако је то значило многа одрицања од благодети световног живота, био је једини излаз. За разлику од античког времена када је класна подела доприносила културном и цивилизацијском успону човечанства, јер су слободни грађани уз помоћ робовског рада имали доста времена да стварају духовне, философске, научне и уметничке вредности, у средњем веку, феудалци и кметови у време доколице ишли су у лов, такмичили се на витешким турнирима и ратовали. Тако је улогу духовног живота преузела хришћанска црква са монаштвом из чијих су редова произашли првосвештеници, папе и патријарси, философи, теолози и научници. Монаси су пропагирани и упражњавали физичке и духовне активности сходно личној способности, статусу у братству, као и годинама старости.²⁷

Овај период одразио се негативно и на област физичке културе, поготову на први део Средњег века (рани средњи век), јер је највећи противник физичког вежбања била тада изузетно јака хришћанска црква. Међутим, упркос томе, телесно вежбање опстало је и највише се користило у витешком реду коме је припадала аристократија. Еснафски начин

²⁴ Више о овоме у: Љубиша Митровић, *Општа социологија* (Београд: Стручна књига, 2000).

²⁵ Више о овоме у: Вељко Кораћ и Бранко Павловић, *Историја филозофије* (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1996).

²⁶ Више о овоме у: ГенADIЈ Г. Мајоров, *Формирање средњовековне филозофије (Латинска патристика)* (Београд: Графос, 1982).

²⁷ Више о овоме у: Љубинко Милосављевић, *Средњовековна мисао о друштву* (Ниш: Филозофски факултет, 2002).

васпитања одређену пажњу поклањао је физичком вежбању, док су се обични људи, сељаци физички активирали најчешће кроз рад и на сеоским фестивалима у виду разних игара. Касни средњи век захвата ренесансни период и доба реформације који означавају почетак обнове и препорода Европе у сваком погледу, па и у физичкој култури и васпитању. Отварају се нове школе и универзитети на којима је и физичко васпитање нашло своје место²⁸.

АУРЕЛИЈЕ АВГУСТИН:

„Тело се креће каткада равномерно, а каткада мирује.“²⁹

О човековом телу и кретању:

„Да се свако тело креће у времену, то разумем и то кажеш ти; кретање тела се, дакле, разликује од онога чиме се мери његово трајање... Тело се креће каткада равномерно, а каткада мирује. И управо путем времена меримо не само његово кретање већ и мировање. И зато време није кретање тела. Ја време, Господе, управо у теби мерим. Такво је управо то станиште Бога које нема ничег земаљског у себи, ничег што би држало до телесне материје, и мада небеско, потпуно је духовно...“³⁰.

ТОМА АКВИНСКИ:

„Свети Тома је рекао да је лепота оно што нам се свиђа кад га видимо (quod visuum placet), тј. да је лепота у ствари формални узрок“³¹.

О односу тела и духа:

„Тако, рецимо, док се ерудиција средњевековља изнова заокупљала око питања – постоје ли анђели и је ли њихова природа телесна, овде би готов одговор био да они постоје – али да су бестелесни.“³².

²⁸ Више о овоме у: Ненад Живановић, *Прилог епистемологији физичке културе* (Ниш: Паноптикум, 2000).

²⁹ Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 133.

³⁰ Исто, 130, 131.

³¹ Исто, 132.

³² Исто, 132.

ЂОРДАНО БРУНО:

„Природа тела која по себи није лепа, поприма лепоту, уколико је за то способна, јер нема лепоте која се не састоји из неког лика или форме, а нема форме коју није произвела душа.

Душа – акт живог тела:

Кажу да је човек уствари оно што произилази из композиције, да је душа уствари оно што је или савршенство и акт живог тела, или нешто што произилази из неке симетрије органа и делова... природа гласно узвикује и уверава нас да ни тело ни душа не треба да се плаше смрти, јер материја и форма су вечити принципи...

Све се мења, ништа не пропада.“³³.

3.3. Нововековни филозофи о физичкој култури

Нови век донео је револуционарни обрт у феудалном свету што је претпостављало успостављање нове грађанске епохе у западној цивилизацији чије је средиште до XVII века било у ренесансној Италији, да би се, након тога, преселило више на запад, најпре у Холандију у којој се десила прва буржоаска револуција 1609. године, а затим у Енглеску. Француска буржоаска револуција из 1789. донела најзначајније промене у тадашњој Европи³⁴.

Модерна слика света новонасталог грађанског друштва одбацила је све оно што је важило за средњи век и теолошко-хришћанску поставку света. Живот се усмерио ка практичном искуству радног човека. Бог, као основа свега, замењује се природом, тежи се слободи индивидуалног човека и његовом праву да дела у свим подручјима живота: моралу, политици, економији, праву, религији. Духовна основа филозофије Новог века ослања се на гледиште да човек мора имати поверење у себе, преузети одговорност за свој живот и завладати својим духом. Тако филозофско мишљење најпре проверава и разматра себе, односно људску свест, па тек онда прелази на објекат разматрања (мишљење је прво субјективно, а затим објективно)³⁵.

Друштвени, политички, економски и технолошки напредак био је незадржив, па су и у области физичког васпитања почели да се појављују више или мање успешни системи. Напредак овог сегмента живота људи,

³³ Исто, 138, 139.

³⁴ Више о овоме у: Миленко А. Перовић, *Историја филозофије - треће, измењено и допуњено издање* (Нови Сад: Одсек за филозофију Филозофског факултета, 2003/04).

³⁵ Више о овоме у: Исто.

пратио је општи тренд развоја. Људи су почели да критикују став цркве која је наглашавала проучавање теологије, историје Старог века и старих језика, грчког и латинског и залагали се за ослобађање науке, модерну историју и живе језике³⁶.

ФРЕНСИС БЕКОН:

О здрављу и вежбању.

„Нико не може бити здрав без вежбања, ни појединац ни држава“³⁷.

ТОМАС ХОБС:

„Природа је људе створила једнаким у погледу телесних и духовних способности тако да иако понекад може да се наиђе на неког човека који је телесно очигледно јачи или је живљег духа од многих, ипак, кад се све заједно узме у рачун, разлика између човека и човека није тако велика...“³⁸.

РЕНЕ ДЕКАРТ:

Шта је тело?

„Под тијелом подразумевам све оно што се може ограничити неким обликом, одредити мјестом и тако испунити простор да се из њега искључује свако друго тијело, које се може опазити погледом, додиром, слухом, окусом, или њухом...“³⁹.

ЏОН ЛОК:

„Здрав дух у здравом телу – (Mens sana in corpore sano)“.

Здрав дух у здравом телу јесте кратак али савршен опис среће на овом свету⁴⁰.

³⁶ Више о овоме у: Ненад Живановић, *Прилог епистемологији физичке културе* (Ниш: Паноптикум, 2000).

³⁷ Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 141.

³⁸ Исто, 149.

³⁹ Исто, 155.

⁴⁰ Исто, 174, 175.

ЖАН ЖАК РУСО:

„Дакле, ако хоћете да изобразите дух свога васпитаника, однегујте силе којима он треба да управља. Вежбајте непрестано његово тело; настојте да ваш испитаник буде снажан и здрав, да би био паметан и разуман...“⁴¹.

ИМАНУЕЛ КАНТ:

О физичком васпитању деце.

„Играње лоптом је једна од најбољих дечијих игара, јер уз то иде и здраво трчање. Уопште, најбоље су оне игре код којих се поред вежбања умешности вежбају и чула...“⁴².

ФРИДРИХ ХЕГЕЛ:

Преобликовање тела.

„Ми видимо да је интерес за кићење код хомерских Грка већ веома развијен... Но накит има само ту сврху да буде накит нечега другог, а то је људско тијело у којему се човјек непосредно налази и које он има да преобликује као уопште природно...“⁴³.

3.4. Физичка култура у промишљању филозофа савременог друштва

Савремено друштво развило је своју филозофију на темељима хеленске цивилизације. На идеји слободе људске самосвести која је цивилизацији донела много научних сазнања, развој старих и појаву нових научних дисциплина, развој модерне технике и технологије, почивају сва подручја људске делатности. Гашењем феудалног система, почело је развијање модерних нација и држава са политичким системима који су разликовали грађанско и политичко друштво. За разлику од средњовековне хришћанске Европе која је имала универзалну цркву и само њу признавала, у савременој епохи дешава се процес диференције религијско-верске сфере друштва. Деоба човека на јавно и приватно биће доводи до моралног сукоба унутар самог човека, а развој технологије до подређеног односа природних и људских ресурса⁴⁴.

⁴¹ Исто, 188.

⁴² Исто, 223.

⁴³ Исто, 243.

⁴⁴ Више о овоме у: Миленко А. Перовић, *Историја филозофије - треће, измењено и допуњено издање* (Нови Сад: Одсек за филозофију Филозофског факултета, 2003/04).

Због формирања модерних држава и политичких система у њима, долази до појаве национализма и идеологије 'крви и тла'⁴⁵, до политичког отуђења човека; дешавају се колонијалне поделе, политички, економски и војни сукоби као и поларизација света на западни капиталистички и источни комунистички. Појавио се велики број нових модерних спортова и игара, а оно што је међу најзначајнијим дешавањима свакако је олимпијски покрет који је покушао и после одређеног времена успео да обнови Олимпијске игре. Један од најзаслужнијих био је Пјер де Кубертен /*Pierre de Frédy, Baron de Coubertin*/, француски аристократа који је посветио свој живот обнови Олимпијских игара⁴⁶. Модерне Олимпијске игре почеле су 1896. године у Атини и од тада се одржавају сваке четири године, изузев у току два светска рата. Од 1924. године устоличене су и зимске Олимпијске игре.

КАРЛ МАРКС:

О физичком васпитању младих.

„Када сам после десет година егзила поново дошао на Рајну, био сам пријатно изненађен што сам свуда по дворишту и сеоским школама наишао на вратила и разбоје. Али, ово није стизало далеко. Справе су пруски биле правилно намештене, али се лоше користе... Школској омладини свих разреда треба пружити вежбање без справа и на справама (*Frei und Gerustturnen*) док су њихови удови још еластични и гипки, уместо да се као до сада, двадесетогодишњи младићи презнојавају и безуспешно труде да укрупне кости, мишиће и везе, радом чине опет олабављеним и покретним.“⁴⁷.

ФРИДРИХ ЕНГЕЛС:

О усправном ходу.

„Дарвин нам је дао приближан опис наших предака. Вероватно да су ти мајмуни, пре свега под утицајем свог начина живота који је тражио да руке приликом верања врше другу функцију него ноге, почели да се приходају по земљи одвицавају да се помажу рукама и да се навикавају на све

⁴⁵ Више о овоме у: Исто.

⁴⁶ Дејан Миленковић и Ненад Живановић, *Параолимпијске игре* (Ниш: Паноптикум, 2010).

⁴⁷ Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 251.

усправнији ход. Тиме је учињен одлучујући корак за прелаз од мајмуна ка човеку.“⁴⁸.

ФРИДРИХ НИЧЕ:

О презритељима тела.

„Презритељима тела хоћу да кажем шта мислим. Не иштем да окрену с учењем и с поучавањем, већ само да се окрену свога тела – те тако заћуте. Тело сам и душа – каже дете. И што не бисмо говорили као деца? Али онај који је прогледао, који зна нешто, каже: тело сам и само тело, и ништа друго сем тога; а душа је само реч за нешто на телу. Тело је један велики ум, јединство у множини, рат и мир, стадо и пастир“⁴⁹.

ОГИСТ КОНТ:

Конт се бавио и изучавањем живих бића и то тако што је говорио да се изучавање може извршити у статичком и динамичком погледу:

„Свако активно биће, а нарочито свако живо биће, може бити изучавано у свим његовим феноменима у два основна погледа, у статичком погледу и у динамичком погледу, то јест, као способно да дела и као оно које стварно дела“⁵⁰.

ЈОХАН ХОЈЗИНГА

Уклапајући појам игре у појам културе, Јохан Хојзинга је у својој књизи „Хомо луденс“, „издваја игру као битну карактеристику човека; она према њему представља делатност богату смислом и наспрам стварности игра је не-стварност; она је слободна делатност довољна себи самој. Тиме што улепшава живот она је нужна, али има свој простор и своје време и допушта могућност понављања. Игра ствара ред, правила, издваја се из тока живота, у њој се дете, песник и првобитни човек налазе у свом природном стању. Хојзинга обнавља проблеме које је поставио већ Платон доводећи у блиску везу појмове игре и образовања (паидиа и паидеиа)“⁵¹.

⁴⁸ Исто, 253.

⁴⁹ Фридрих Ниче, *Тако је говорио Заратустра* (Београд: Графос, 1980), 37.

⁵⁰ Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 265.

⁵¹ Милан Узелац, „Игра као филозофски проблем“ (предавање одржано на Спортској академији у Београду, Србија, април, 2003), 10.

РОЖЕ КАЈОА

У свом делу „Игре и људи“, Кајоа акценат ставља на опис и квалификацију игара. „Он истиче да је игра слободна, издвојена, неизвесна, непродуктивна, прописана и фиктивна, разликујући притом четири основне категорије игре: (1) агон, тј. игре које се јављају као такмичење, као борба у којој постоје једнаки услови за противнике (спортска такмичења, билијар, шах); (2) алеа, игре супротне агону, игре у којима одлука не зависи од играча, јер по среди није игра с противником, већ са судбином (рулет, коцка, лутрија, опклада); (3) мимикру, игре у којима играч одбацује своју личност и опонаша неког другог (глума, сценске уметности, подражавање неког другог); (4) илинх, игре што почивају на изазивању вртоглавице, на поремећају перцепције (брзо окретање у круг, алпинизам, ход по конопцу)⁵².

ХАНС-ГЕОРГ ГАДАМЕР

„Гадамер под игром, одвоји ли се она од субјективног значења које има код Канта и Шилера, мисли "сам начин бивствовања уметничког дела" и тиме отвара посве нове перспективе филозофском промишљању бити уметничког дела. Како игра има сопствену бит, независну од свести оних који играју, њен субјект није играч, већ она сама, док се испољава помоћу играча. Сврха игре је обликовање самог кретања игре, те се у њој, испољава оно што одиста јесте, само бивствовање. Бивствовање игре је извршење, испуњење; она је процес кретања, творевина. Игра стога има медијални смисао: њен начин бивствовања је близак кретању природе.. Игра је слободан импулс и без ње је човеков живот незамислив. Њу срећемо и тамо где нема субјеката који се понашају као да се играју, она има своју бит независно од свести играча, те игру имамо и тамо где бивствовање-за-себе субјективности не ограничава тематски хоризонт и где нема субјеката који се понашају као да се играју“⁵³.

ЕУГЕН ФИНК

„Загонетност света игре није у његовој одвојености од стварног света: он нема свој простор и своје време у стварном простору и стварном времену већ поседује сопствени простор и сопствено време; ово показује да се

⁵² Исто, 10,11.

⁵³ Исто, 11,12.

преплитање стварног света и света игре не да објаснити неким познатим моделом суседности простора и времена⁵⁴.

„Зато, игра и уметност пружају уживање у могућности понављања изгубљених могућности. Еуген Финк стога и упозорава: „можемо бирати све што желимо, али не стварно, већ само као привид“. У игри се јасно види једно узмицање из стварности и преношење у модус нестварног“⁵⁵.

„...можда се свет игре показује као свет уметности, или као свет спорта под најсветлијим рефлекторима, али игра је битан корен целокупне људске уметности, односно умешности, или, још прецизније, свеколиког људског опстанка; она се кроз делатност детета и уметника најјасније показује као стваралачко-творачки обрат отворених могућности“⁵⁶.

ЛЕВ КРЕФТ

„Радикалну критику спорта опредељујем као ону критичку теорију спорта која спорт ставља у контекст предпостављене агонистичке и трагичне кризе човечанства. На тај начин спорту припада, ако не најистуреније бар доиста значајно место узрочника постојећег стања, или стуба који то стање кризе одржава“⁵⁷.

ЈИРГЕН ХАБЕРМАС

О спорту и игри

„Моћ професионалне сфере у коначном облику утолико јасније показује, уколико она више покушава да побегне у своју привидну супротност...“

...одавно постао област рационализације која је карактеристична за рад...

...спорт под привидом игре и слободног развоја моћи удвостручује свет рада, а индивидуе под његовом руком постају супстрати масовног јединства“⁵⁸.

⁵⁴ Исто, 13.

⁵⁵ Исто, 15.

⁵⁶ Исто, 17.

⁵⁷ Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену теорију, „Радикална критика спорта“ - Лев Крефт, <http://instifdt.bg.ac.rs/lev-kreft-radikalna-kritika-sporta/> (преузето 11.9.2015).

⁵⁸ Љубодраг Симоновић, *Спорт, капитализам, деструкција* (Београд: ауторско издање, 2014), 13,14.

О тренажном процесу врхунских спортиста

„Почиње као производни процес у истраживачкој лабораторији....

...лекари имају одлучујућу улогу у постизању олимпијских победа као што инжењери имају у остваривању производног плана“⁵⁹.

О спортској игри

„У оној мери у којој тренер допушта својим играчима појединачне акције 'проигравања', у тој мери спорт уопште има везе са игром. Оно зашта се тврди да је игра, у стварности је професионални шоу на једној, а конзументи на другој страни“⁶⁰.

4.ДИСКУСИЈА

Као у огледалу времена у коме живе, философи су о спорту почели да говоре у време владавине реторике, потекле из времена старе Грчке, у време беседништва које подразумева способност елоквентног говора, вештину убеђивања и придобијања слушалаца. „Према Аристотелу /*Ἀριστοτέλης*/ реторика је проналажење свих могућих средстава за убеђивање, док је Квинтилијан /*Marcus Fabius Quintilianus*/ дефинише као снагу убеђивања. Беседништво је везано за изговорену реч мада се често користе и други елементи, као што је сам говорник, његов изглед, глас, начин говора...“⁶¹. Док је физичка култура била привилегија припадника владајуће класе која је од најраније младости васпитавана да систематским вежбањем развија физичке способности и војничке вештине ради стицања и очувања својих поседа и учествовања у ратовима, беседништво као извор мудрости, храбрости и честитости било је додатно образовање младих. Јер у доба древне цивилизације која је “оставила трагове о својим телесним активностима, вежбањима и надметањима”⁶² није било довољно бити само добар ратник, већ и успешан беседник.

За философе античког доба, физичко вежбање било је синоним за срећу коју појединац осећа док изграђује тело и дух, за снагу која се испољава на бојном пољу, за телесну лепоту, исправност карактера и савршенство душе.

⁵⁹ Исто, 14.

⁶⁰ Исто.

⁶¹ Виолета Шилњак, *Историја спорта* (Београд: Факултет за менаџмент у спорту Универзитета “Браћа Кариф”, 2007), 26.

⁶² Исто.

Стари Грци су своје тело изграђивали и за потребе атлетских такмичења и за потребе рата. Атлетска надметања настала су као алтернатива рату, у мирнодопском периоду као вид рекреације. Рат је у многама утицао на развој и обликовање спортске културе. Доказивање супериорности било је покретачка снага у жељи за надметањем са противником у спортској арени или ратном походу. Успех је на оба поља доносио славу, поштовање и друштвену препознатљивост.⁶³

Тежак положај телесног вежбања у периоду мрачног средњег века отежавала је и моћна хришћанска црква, па су у центру пажње биле расправе на тему кретања човековог тела, земаљског, небеског и божанског. Душа као акт живог тела производи форму која се мења, али је вечна, не пропада. За њу, Ђордано Бруно /*Giordano Bruno*/ везује лепоту духа и тела. Телесно вежбање у средњовековној култури било је сведено само на витешке игре аристократије и сеоске фестивале обичног света.

Критикујући став цркве, нововековни филозофи промишљају о неминовности вежбања и његовој повезаности са здрављем, коментаришући, при том, већ познату крилатицу Јувенала /*Decimus Junius Juvenalis*/: „У здравом телу, здрав дух“ (*Mens sana in corpora sano*)⁶⁴. Џон Лок /*John Lock*/ је о здравом телу и духу говорио као о највећој жељи сваког човека, јер „онај коме једно од овог недостаје, тај неће бити много сретнији ако би шта друго имао“⁶⁵. Највише пажње физичком васпитању деце посветио је Кант /*Immanuel Kant*/, јер је сматрао да је култура која се састоји у вежбању душевних снага, позитиван део физичког васпитања, јер се и по томе човек разликује од животиње. „Дете треба пустити да пуже по земљи, док само од себе не научи да хода... Бацање, било да се далеко баца, било да се нешто гађа, уједно је и вежбање чула, нарочито одмеравања оком“⁶⁶. По речима Хегела (*Georg Wilhelm Friedrich Hegel*), филозофију у свом историјском ходу можемо посматрати као низ различитих друштвених потреса, јер је филозофија у протоку времена дуготрајан процес формирања унутрашњости духа и „претварање у знање свега оног што се првобитно налазило као супстанција, као унутрашња суштина“⁶⁷. Стварно је само оно

⁶³ Више о овоме у: Виолета Шилјак и Војкан Селаковић, „Синкретизам агона, атлетизма и рата у античкој Грчкој“, *Физичко васпитање и спорт кроз векове* 1, 2 (2014): 117.

⁶⁴ Јувенал, <http://sh.wikipedia.org/wiki/Juvenal> (преузето 24. 1. 2015). Ова мисао издвојена је из контекста и гласила је: "Треба се молити за здрав дух у здравом телу" (*Orandum est ut sit mens sana in corpore sano*).

⁶⁵ Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 174, 175.

⁶⁶ Исто, 222.

⁶⁷ Фридрих Хегел, *Историја филозофије I* (Београд: БИГЗ, 1975), 39.

што је духовно и то: суштина или оно што бивствује по себи; оно што се понаша и што је одређено; оно што у тој одређености или својој стварности остаје у самом себи⁶⁸. То биће, уствари, представља духовну супстанцу. Своја размишљања о култури тела и духу покрета, Хегел је објавио у свом делу 'Естетика'. Сматрао је да „став и држање тела морају изгледати потпуно неизвештачени, јер би у противном „изгледало као да су дух и тело нешто различито“⁶⁹.

Развој физичке културе у савременом добу само је логичан наставак догађања у Новом веку. Док Маркс /*Karl Heinrich Marx*/ младима препоручује физичке активности у жељи да спорт добије масовне размере, дотле Конт /*Auguste Comte*/ изучава жива бића са статичког и динамичког аспекта. Философи савременог доба о физичкој култури говоре између осталог и из перспективе игре. Гадамер /*Hans-Georg Gadamer*/ говори о игри као „о слободном импулсу без ког је човеков живот незамислив“⁷⁰. Игра се по његовом мишљењу среће „и тамо где нема субјеката који се понашају као да се играју, она има своју бит независно од свести играча“⁷¹. Према Финку /*Eugen Fink*/, „можда се свет игре показује као свет уметности, или као свет спорта под најсветлијим рефлекторима, али игра је битан корен целокупне људске уметности“⁷². Треба поменути и критички осврт на спорт Лева Крефта који „спорт ставља у контекст предпостављене агонистичке и трагичне кризе човечанства“⁷³, док Хабермас /*Jürgen Habermas*/ спорт као „одслику индустријског рада своди на инструменталну делатност“⁷⁴.

Од античке арене до великих стадиона у модерно доба, спорт и физичка култура увек су изазивали пажњу филозофа. Изучавајући многобројна значења која је у разним периодима имало физичко вежбање, највећи филозофи били су свесни значаја физичког вежбања о коме су писали. Као делатност човека који себе сматра духовним бићем, филозофија себе види достојном и моћном да отвори и осветли скривену суштину

⁶⁸ Фридрих Хегел, *Феноменологија духа* (Београд: БИГЗ, 1974), 13.

⁶⁹ Александар Керковић, *Филозофи о телу и духу* (Ниш: SX print copy, 2004), 237.

⁷⁰ Милан Узелац, „Игра као филозофски проблем“ (предавање одржано на Спортској академији у Београду, Србија, април, 2003), 11,12.

⁷¹ Исто.

⁷² Исто, 17

⁷³ Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену теорију, „Радикална критика спорта“ - Лев Крефт, <http://instifdt.bg.ac.rs/lev-kreft-radikalna-kritika-sporta/> (преузето 11.9.2015).

⁷⁴ Љубодраг Симоновић, *Спорт, капитализам, деструкција* (Београд: ауторско издање, 2014), 13,14.

универзума, да је прожме властитим сазнањем и разумевањем у свим њеним битним испољавањима⁷⁵. Ако се философија спорта посматра са философијом права, естетиком, етиком, социјалном философијом, онда се може рећи да свака од ових дисциплина спорт сагледава кроз разноврсне философске позиције, јер се у њему одражавају историјске, културолошке, идеолошке, политичке карактеристике.

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У току свог историјског развоја, спорт је „често осликавао економску, социјалну, па и политичку димензију друштва. У савременом добу спорт је заузео веома значајно место као планетарни феномен”⁷⁶. Иако се корени физичке културе могу пронаћи још у време првобитне заједнице када се сва активност човека сводила на опстанак и одржавање егзистенције (лов, риболов – рвање, трчање, скакање), ипак се развој спортских активности везује за период античких градова који су развили културу физичког вежбања на атлетским теренима и вежбалиштима “где се тело челичило, а дух образовао музиком и књижевношћу”⁷⁷. У савременом глобалном друштву, медијски промовисан животни стил подразумева и изглед холивудских дива. У медијима су присутни најчешће лепа, витка људи чији је највећи животни успех остати млад. Тако медији шаљу поруке које “гоне људе, и младе и оне који то нису, не само у теретане и различите фитнес центре, већ и код естетских хирурга”⁷⁸.

У модерно доба, спортске активности нашле су се под маркетиншким утицајем. Свесрдном подршком медија, захваљујући развоју нове технологије (дигитална телевизија, Интернет, мобилни телефони, Ipad) оснажено је и само подручје спорта. „Глобализација има веома базичне историјске, економске, културне, политичке и социјалне димензије. Модерни спортски догађаји као што су Олимпијске игре, илуструју ове аспекте”⁷⁹. Тако је спорт као својеврсни друштвени феномен од великог интереса и значаја за модерно друштво, постао уносан посао који осим спортских такмичења подразумева и могућност стицања профита у

⁷⁵ Миленко А. Перовић, *Историја филозофије - треће, измењено и допуњено издање* (Нови Сад: Одсек за филозофију Филозофског факултета, 2003/04).

⁷⁶ Виолета Шилјак, *Историја спорта* (Београд: Факултет за менаџмент у спорту Универзитета “Браћа Караџић”, 2007), 11.

⁷⁷ Исто, 41.

⁷⁸ Ненад Живановић, *Апологија физичког вежбања* (Ниш: Паноптикум, 2010), 50.

⁷⁹ Ричард Ђулијаноти, *Спорт – Критичка социологија*. (Београд: Клио, 2008), 287.

индустрији спорта и забаве. Однос између спорта и глобализације сагледава се кроз примену Робертсоновог модела са пет историјских фаза, кроз сагледавање тврдњи (Волерстинове /*Immanuel Maurice Wallerstein*/ и Склерове /*Leslie Sklair*/ тврдње) из домена политичке економије, кроз указивање на хегемонизацију и хетерогеност културе и питања политичке реформе⁸⁰. Све то доводи до закључка да велики спортски догађаји и спорт уопште, посматрани са економске тачке гледишта обезбеђују глобалне приходе, културолошки ефекти се сагледавају кроз „узајамно дејство различитих спортских стилова и техника, начина одевања и самоизражавања“⁸¹, политички, управљање међународне елите Олимпијским комитетом, а друштвено, означавају сусрет спортиста и публике широм света. Док се критички промишљајући питања везана за спорт, социолози спорта највише занимају за вредносни састав одређеног друштва, за улогу државе у стварању врхунских спортиста, за утицај спорта у образовању и васпитању младих нараштаја, питања фер-плеја или насиља на утакмицама, дотле се философија спорта труди да створи слике спорта које наука и искуство потврђује или одбацује⁸². Спорт као естетско подручје друштвеног живота од институционализације древних игара у Олимпији до предности и ограничења савременог спорта успео је да постигне свој циљ. Захваљујући новим облицима глобалне комуникације, цео свет зна за врхунске спортисте⁸³ као што су: Мухамед Али /*Muhammad Ali*/, Пеле /*Edison Arantes do Nascimento - Pelé*/, Нађа Команечи /*Nadia Elena Comăneci*/, Мајкл Џордан /*Michael Jeffrey Jordan*/, Новак Ђоковић који представљају културолошке иконе свог времена.

Дакле, сагледавајући значај спорта кроз анализу реторичких разматрања физичке културе од античке Грчке до данашњих дана уз коришћење извода из говора највећих философа мислилаца, дошло се до закључка да су различити приступи мислилаца били повезани са специфичностима философских школа којима су припадали, али да су сви били свесни значаја физичког вежбања нарочито код младих. Док је грчка култура промовисала однос према властитом телу, дотле се спорт данас претворио у уносан посао подређен жељама гледалаца. Ипак, у савременом друштву, развој модерних спортова, обновљен олимпијски покрет, веома су

⁸⁰ Исто.

⁸¹ Исто.

⁸² Више о овоме у: Весна Миленковић и Дејан Миленковић. „Насиље на спортским теренима и одговорност медија“ (рад представљен на Менаџмент безбедности спортских такмичења, Београд, Србија, 23. април, 2014).

⁸³ Више о овоме у: Грејем Скемблер, *Спорт и друштво – историја, моћ и култура* (Београд: Клио, 2007), 7.

допринели омасовљавању спорта, па су и философи савременог друштва много више пажње посветили физичкој култури у циљу промовисања различитих облика људских деловања која побољшавају коришћење њихове енергије ради неговања хигијене, формирања естетике⁸⁴ и здравља тела.

6. ЛИТЕРАТУРА

1. Божовић, Ратко. „Симболичка култура и физичка култура“. *Социолошка луча* II/1 (2008): 49-61.
2. Деборд, Ги. *Друштво спектакла*. Београд: Породична библиотека, 2003. http://www.crsn.com/debord///Drustvo_spektakla_Gi_Debor.pdf. (преузето 12.5.2009).
3. Булијаноти, Ричард. *Спорт – Критичка социологија*. Београд: Клио, 2008.
4. Живановић, Ненад. *Апологија физичког вежбања*. Ниш: Паноптикум, 2010.
5. Живановић, Ненад. *Прилог епистемологији физичке културе*. Ниш: Паноптикум, 2000.
6. Јувенал, <http://sh.wikipedia.org/wiki/Juvenal> (преузето 24. 1. 2015).
7. Керковић, Александар. *Философи о телу и духу*. Ниш: SX print copy, 2004.
8. Кораћ, Вељко и Бранко Павловић. *Историја философије*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1996.
9. Мајоров, Генадиј Г. *Формирање средњовековне философије (Латинска патристика)*. Београд: Графос, 1982.
10. Миленковић, Весна и Дејан Миленковић. „Медији и развој комуникације у спорту“. Рад представљен на Спорт, здравље и животна средина. Београд, Србија, 30-31. октобар, 2014.
11. Миленковић, Весна и Дејан Миленковић. „Насиље на спортским теренима и одговорност медија“. Рад представљен на Менаџмент безбедности спортских такмичења, Београд, Србија, 23. април, 2014.
12. Миленковић, Дејан и Ненад Живановић. *Параолимпијске игре*. Ниш: Паноптикум, 2010.
13. Милосављевић, Љубинко. *Средњовековна мисао о друштву*. Ниш: Философски факултет, 2002.
14. Митровић, Љубиша. *Опита социологија*. Београд: Стручна књига, 2000.
15. Ниче, Фридрих. *Тако је говорио Заратустра*. Београд: Графос, 1980.
16. Перовић, Миленко А. *Историја философије - треће, измењено и допуњено издање*. Нови Сад: Одсек за философију Философског факултета, 2003/04.
17. Симоновић, Љубодраг. *Спорт, капитализам, деструкција*. Београд: ауторско издање, 2014.
18. Скемблер, Грејам. *Спорт и друштво – историја, моћ и култура*. Београд: Клио, 2007.

⁸⁴ Више о овоме у: Ратко Божовић, Симболичка култура и физичка култура, *Социолошка луча* II/1 (2008): 49-61.

19. Узелац, Милан. „Игра као филозофски проблем“. Предавање одржано на Спортској академији у Београду, Србија, април, 2003.
20. Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену теорију. „Радикална критика спорта“ - Лев Крефт. <http://instifdt.bg.ac.rs/lev-kreft-radikalna-kritika-sporta/> (преузето 11.9.2015).
21. Хегел, Фридрих. *Историја филозофије I*. Београд: БИГЗ, 1975.
22. Хегел, Фридрих. *Феноменологија духа*. Београд: БИГЗ, 1974.
23. Шилак Виолета и Војкан Селаковић, „Синкретизам агона, атлетизма и рата у античкој Грчкој“. *Физичко васпитање и спорт кроз векове 1, 2* (2014): 117.
24. Шилак, Виолета. *Историја спорта*. Београд: Факултет за менаџмент у спорту Универзитета „Браћа Карић“, 2007.

РИТОРИЧЕСКИЕ СООБРАЖЕНИЯ ФИЛОСОФОВ О ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ: ВАЖНОСТЬ ФИЗИЧЕСКИХ УПРАЖНЕНИЙ С ДРЕВНЕЙ ГРЕЦИИ ДО СОВРЕМЕННОСТИ

РЕЗЮМЕ

Философы начали говорить о спорте во время правления риторике, во время ораторского искусства, что означает способность говорить красноречиво, и овладеть искусством убеждения над аудиторией. Греческая культура способствовала отношению к собственному телу, а спорт в наше время превратился в прибыльную работу подведомственную пожеланиям зрителей, потому что с развитием средств массовой информации вместе с визуальным и коммуникативной функцией спорта, его развлекательная функция является наиболее заметной. Статья рассматривает роль и важность спорта на основе анализа риторических соображений физической культуры с древней Греции до наших дней. При использовании описательных, исторических, сравнительных, аналитических методов и метода теоретического анализа, в этой статье, в качестве иллюстраций использованы выдержки из выступлений и мыслей величайших философов мыслителей. Результаты показали что философы были осведомлены о важности физических упражнений. Если философия спорта рассматривается в связи с философией права, эстетики, этики, социальной философии, можно сказать, что спорт рассматривается в каждой из этих дисциплин с помощью различных философских позиций, потому что она отражает исторические, культурные, идеологические и политические характеристики. Можно сделать вывод, что различные подходы, в зависимости от философских школ являются важной частью определения дискурса спортивных состязаниях, таких как мышление о победе, успеху, определении риска, физической предрасположенности, тренировки, идеи олимпизма, вопросе о культуре средств массовой информации, политические и экономические аспекты.

Ключевые слова: философские мысли, философия спорта, средств массовой информации, важность физических упражнений.

RHETORICAL CONSIDERATIONS OF PHILOSOPHERS ABOUT PHYSICAL CULTURE: THE IMPORTANCE OF EXERCISE FROM ANCIENT GREECE TO MODERN TIMES

SUMMARY

Philosophers began to speak about sport during the reign of rhetoric, at the time of oratory which means ability to speak eloquently, and to master the art of persuasion and of winning over the audience. While Greek culture promoted relation to their own body, until then, the sport in modern times turned into a lucrative job subordinated to the wishes of viewers, because with the development of the mass media together with visual and communicative function of sport, its entertaining function is the most prominent. Paper deals with the importance of sport through the analysis of rhetorical considerations of physical culture from the ancient Greece to the present days. With the use of descriptive, historical, comparative, analytical, interpretative methods and method of theoretical analysis, this paper, as an illustration used excerpts from speeches and thoughts of the greatest philosopher thinkers. The results showed that the greatest philosophers were aware of importance of physical exercise they have written about. If the philosophy of sports is viewed in relation to the philosophy of law, aesthetics, ethics, social philosophy, it can be said that the sport examines each of these disciplines through various philosophical positions, because it reflects historical, cultural, ideological and political characteristics. It can be concluded that different approaches, resulting in dependence on the philosophical schools were an important part of determining discourse on sports such as thinking about winning, success, determination, risk, physical predisposition, training, the idea of Olympism, the question of mass culture and media, economic and political aspects.

Keywords: philosophical thoughts, philosophy of sport, media, the importance of exercise.
